

اولین گزارش لمبوتریون لمبوتریون ماگزیموم از عقاب دو برادر (هیراتوس فاسیاتوس) در خوزستان

علیرضا البرزی^۱، هادی نداف^۲
 ۱- استادیار گروه آموزشی پاتوبیولوژی - دانشکده دامپزشکی، دانشگاه شهید چمران اهواز
 ۲- استادیار گروه آموزشی علوم درمانگاهی - دانشکده دامپزشکی، دانشگاه شهید چمران اهواز

خلاصه:
 عقاب‌ها از جمله پرندگان شکاری بزرگ هستند که در بسیاری از مناطق جهان زندگی می‌کنند. گونه‌هایی از این پرندگان زیبا که فروانی و پراکندگی متفاوتی نیز دارند، بومی ایران می‌باشند. در بهمن ۱۳۸۴ از یک قطعه پرنده بزرگ (عقاب) که با علامت شکستگی بال به بخش جراحی بیمارستان دانشکده دامپزشکی دانشگاه شهید چمران اهواز رجوع داده شد بود. پس از تزریق آرامبخش (یا استفاده از مخلوط کتامین/اسپرومازین)، معاینه و اقدام برای جراحی آن، نمادی نمونه انگل خارجی از قسمت‌های مختلف بدن جدا سازی و به آزمایشگاه انگل شناسی دانشکده دامپزشکی ارسال گردید. نمونه‌های ارسالی با روش‌های معمول انگل شناسی ثابت گردیدند و با استفاده از استریومیکروسکوپ مورد مطالعه قرار گرفتند. برای اولین بار در عقاب دو برادر (هیراتوس فاسیاتوس) منطقه اهواز، خوزستان، آلودگی به لمبوتریون لمبوتریون ماگزیموم، از شپش‌های گروه مالوفاگا (شپش‌های جونده) مورد شناسایی قرار گرفت.
 کلمات کلیدی: شپش، لمبوتریون لمبوتریون ماگزیموم، عقاب، هیراتوس فاسیاتوس، خوزستان.

مقدمه:

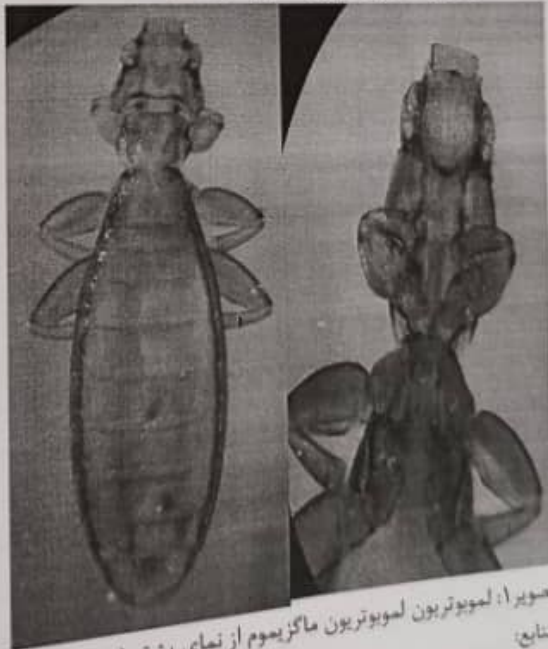
گونه‌های مختلف پرندگان زنده در ۲۷ راسته قرار گرفته‌اند. در تعداد گونه‌های هر راسته تفاوت زیادی وجود دارد. عقاب‌ها پرندگان شکاری بزرگ با بالهای دراز و پهن، سر و منقار بزرگ، دم پهن و پاهای پرده‌دار هستند که عمدتاً در مناطق اوراسیا و آفریقا زندگی می‌کنند. آنها از اجزای پرندگان راسته بازسانان (فالکونی فرمیس یا آکسیبی تریفرمیس)، خانواده آکسیبی تریده و متعلق به چندین جنس می‌باشند که از نظر ژنتیکی ضرورتاً وابستگی نزدیکی به یکدیگر ندارند (۱۰، ۵، ۱). این خانواده بزرگترین و نامتجانس‌ترین خانواده‌ی پرندگان شکاری روز می‌باشند. اندازه آنها بسیار متفاوت است. منقاری نسبتاً کوتاه و کاملاً قلاب مانند دارند که نیم نوک بالایی بر خلاف شاهین‌ها دندان ندارد. گردنشان کوتاه است. بینایی بسیار تیز. پاهای آنها قوی و دارای چنگالهای کلفت و قلاب مانند می‌باشد به طوری که آنها را قادر به گرفتن صید می‌کند معمولاً تک‌زی هستند. نر و ماده آنها غالباً هم‌شکل است و لی ماده‌ها بزرگترند. روی درختها، صخره‌ها و یا زمین‌های آشیانه می‌سازند. غذای آنها شامل پستانداران، پرندگان، خزندگان، دوزیستان، ماهی‌ها، نرم‌تنان، بی‌مهرگان مختلف و لانه آنها است. عقاب دو برادر (هیراتوس فاسیاتوس) با توجه به ویژگی‌های مخصوص خود نظیر اندازه، نوع رنگ، لکه‌ها و نوارهای روی سطح بدن، بالها و دم از سایر عقاب‌ها تشخیص داده می‌شود. این عقاب در مناطق کوهستانی پر صخره زندگی می‌کند و به ندرت در ارتفاعات زیاد دیده می‌شود. زمستان به دشت و بیابان کوچ می‌کنند گاهی روی درختان آشیانه می‌سازد. پرنده‌ای بومی است و بجز برخی از نواحی شمالی در بسیاری از مناطق کشور وجود دارد (۱۰، ۴). شپش‌ها از انگل‌های خارجی دائمی و بسیار سازش یافته پرندگان و پستانداران هستند. تمام عمر را بر روی میزبانان می‌گذرانند و میزبان بسیار اختصاصی دارند. بسیاری از گونه‌ها حتی قسمت‌های خاصی از بدن میزبانان را ترجیح می‌دهند. این حشرات در راسته فتیراپترا و چهار زیر راسته قرار دارند. زیر راسته‌های آمبلی سرا و ایسکنوسرا در گروه یا راسته مالوفاگا (شپش‌های جونده) قرار داده شده‌اند. در شپش‌های زیر راسته آمبلی سرا شاخک‌ها در شیارهای موجود در کناره‌های سر قرار گرفته‌اند و پالپ‌های فکی نیز وجود دارد. لمبوتریون لمبوتریون ماگزیموم یکی از گونه‌های این خانواده با ویژگی‌های خاص مشتمل بر حدود پانزده گونه می‌باشد. لمبوتریون لمبوتریون ماگزیموم یکی از گونه‌های این خانواده با ویژگی‌های خاص خود می‌باشد. (۷، ۳)

مواد و روش کار:

در بهمن ۱۳۸۴ از یک قطعه پرنده بزرگ (عقاب) که با علامت شکستگی بال به بخش جراحی بیمارستان دانشکده دامپزشکی دانشگاه شهید چمران اهواز ارجاع داده شد بود. پس از تزریق آرامبخش (با استفاده از مخلوط کتامین اسپرومازین)، معاینه، اقدام برای عکسبرداری از موضع، تشخیص نوع ضایعه و جراحی آن، در روند معاینه پرنده تعدادی نمونه انگل خارجی از قسمت‌های مختلف بدن جدا سازی و به آزمایشگاه انگل شناسی دانشکده دامپزشکی ارسال گردید. نمونه‌های ارسالی با روش‌های معمول انگل شناسی در الکل ۷۰ درصد ثابت گردیدند و با استفاده از استریومیکروسکوپ مورد مطالعه و شناسایی قرار گرفتند.

نتیجه و بحث:

در بررسی نمونه‌های جدا شده با توجه به مختصات مورفولوژیک (اندازه، سر، سینه، شکم، آنتن، پالم ماگزیلر و...) بدست آمده از آنها (تصویر ۱)، برای اولین بار در عقاب دو برادر منطقه اهواز، خوزستان، آلودگی به لمبوتریون لمبوتریون ماگزیموم، از شیش‌های گروه مالوفاکا (شیش‌های چونده) مورد شناسایی قرار گرفت. راک و همکاران (۱۹۷۵) برای اولین بار در ایران لمبوتریون ماگزیموم را از دلجچه (فالکو تینوتکولوس) و گونه لمبوتریون را از عقاب طلایی (آکوئیلایا کریستوس) گزارش کرده است. (۹) این شیش از پرندگان برخی از کشورهای دیگر نیز گزارش شده است. دیک (۲۰۰۶) آنها را از سارگه یا بلند (بوتوروفینوس) از ترکیه گزارش کرده است (۴). گونه‌هایی از این جنس در پرندگان راسته آکسیبی تریفرمیس خانواده فالکونیده در نیوزلند توسط پیل گریم و پالما (۱۹۸۲) گزارش شده است (۸). اگرچه تأثیر شیش‌ها به تعداد آنها بستگی دارد و تعداد کم شیش‌ها ممکن است هیچ مشکلی ایجاد نکرده و جزو قون طبیعی پوست باشند باین وجود این تعداد توانایی زیادی برای تکثیر دارند و می‌تواند سبب تحریک و بی‌قراری پرندگان، آسیب رسیدن به پرها، اختلال در تغذیه آنها، کاهش وزن به ویژه در پرندگان جوان شود و در آلودگی‌های خیلی شدید ممکن است طوری آسیب ایجاد کند که توان پرنده را برای پرواز مختل نماید (۵،۳).

تصویر ۱: لمبوتریون لمبوتریون ماگزیموم از نمای پشتی (چپ) و شکمی قدامی (راست) منابع:

۱- کینگ، ا. اس. مک لیلاند، جی. برگردانندگان: دادرس حبیب الله. منصوره سید هادی. پرندگان، ساختار و فعالیت بدنی آنها. انتشارات دانشگاه شیراز، ۱۳۷۵ شماره ۲۵۱، صفحات: ۱۴-۹

۱- انستیتو دامپزشکی، سازمان حفاظت محیط زیست، پرندگان ایران. چاپ دوم، شرکت افست (۱۳۶۲)
 صفحات: ۷۱-۹۲
 ۲- بان، رجالد شیر، دیوند ترجمه توسلی، موسی حشره شناسی دامپزشکی، انتشارات دانشگاه ارومیه، ۱۳۸۰ شماره ۴۶
 صفحات: ۳۷۲-۳۹۲
 4-Dik B. Mallophaga species on long-legged buzzards (*Buteo rufinus*): new records from Turkey. *Turkiye Parazitoloj Derg.* 2006. 30(3):226-230
 5-Heidenreich, M. *Birds of Prey, Medicine and Management.* Blachwell Science Ltd. 1997. Pp: 150
 6-Lerner, H.R.L.; Mindell, D.P. Phylogeny of eagles, Old World vultures, and other Accipitridae based on nuclear and mitochondrial DNA". *Molecular Phylogenetics and Evolution.* 2005 (37): 327-346.
 7-Nelson, R.C. & Price, R.D. The *Laemobothrion* (Mallophaga: Laemobothriidae) of the Falconiformes. *J. Med. Entomol.* 1965. 2(3): 249-257
 8-Pilgrim, R.L.C. and Palma, R. L. A list of chewing lice (Insecta: Mallophaga) from birds in New Zealand. *Ornithological Society of New Zealand and National Museum of New Zealand* 1982. Pp: 17
 9-Rak H, Anwar M, Niak A. The species of mallophaga in wild birds in Iran. *Bull Soc Pathol Exot Filiales.* 1975. 68 (6):588-91
 10-Shlaer, Robert. "An Eagle's Eye: Quality of the Retinal Image". *Science* 176. 1972. (4037):920-922

First report of *Laemobothrion* (*Laemobothrion*) *maximum* (Scopoli, 1763) in Bonelli's eagle (*Hieraetus fasciatus*) from Kuzestan province - Iran

Alborzi, A. Naddaf, H.

Abstract:

Eagles are large birds of prey which mainly inhabit Eurasia and Africa. Some species of the beautiful birds are native and living in many aeries of Iran with different distribution. The species, Bonelli's eagle (*Hieraetus fasciatus*) is of a wide geographical distribution in Iran. In February 2006, a big bird with broken wing sign was referred to surgery section of Faculty of Veterinary Medicine, Shahid Chamran University of Ahvaz. After tranquilizer injection with ketamine/acepromazine, clinical examination and surgical measurements, a number of ectoparasitic samples were collected from the feathers, body surface of the bird and sent to the veterinary parasitological laboratory. The samples were fixed by common parasitological method and examined by stereomicroscope. For the first time *Laemobothrion* (*Laemobothrion*) *maximum* of mallophaga group lice was reported in Bonelli's eagle from, Ahvaz, Kuzestan province, Iran.

Key words: lice, *Laemobothrion* (*Laemobothrion*) *maximum*, eagle, *Hieraetus fasciatus*, Kuzestan.